

Wat gebeurt er bij een verdenking van vogelgriep?

Helaas hebben ook dit jaar weer meerdere pluimveebedrijven te maken met een verdenking van vogelgriep. Dat is, zeker als de uitslag uiteindelijk positief blijkt, een ingrijpende gebeurtenis. Wat kun je eigenlijk verwachten als je in zo'n situatie terecht komt? We leggen het u graag uit.

Als er mogelijk vogelgriep (aviaire influenza/AI) heerst op een bedrijf komt er in korte tijd veel op een veehouder en zijn of haar gezin af. Met een fictief voorbeeld geven we aan de hand van een tijdslijn inzicht in wat er gebeurt bij een verdenking van vogelgriep. ►

De dierenarts

"In eerste instantie dacht ik aan een acute pasteurella. Om een indruk te krijgen van het koppel en om hennen te selecteren voor sectie, ben ik de stal ingegaan. Er kwam weinig geluid uit het koppel en hoe verder ik stal inliep, hoe stiller het werd. Apart, als je het vergelijkt met een pasteurella- of *E. coli*-infectie. Deze aandoeningen stonden hoog op mijn lijstje van meest waarschijnlijke diagnoses. Toen ik de puntbloedingen op het hart en de kliermaag zag, kwam AI meer in beeld. Bij dit soort ernstige verdenkingen vind ik het belangrijk om aanwezig te zijn. Voor de pluimveehouder is het heel spannend. Als het serieuzer wordt, wordt er vrij direct gevraagd naar de oppervlakte van de stal, ventilatie, plattegronden; dat wijst op een ruiming en dat komt erg dichtbij. Als begeleidend dierenarts ben je het aanspreekpunt. Je helpt bij het beantwoorden van vragen en zorgt dat er niks over het hoofd gezien wordt."

START

09:00 uur

Tijdens de vaste ronde door de leghennenstal ziet de veehouder veel meer uitval dan normaal. Het koppel lijkt ook wat stiller. De dag ervoor was dit ook al zo. De veehouder is er niet gerust op en neemt contact op met zijn dierenarts.

14:30 uur

De dierenarts komt langs op het bedrijf en maakt samen met de veehouder een ronde door de stal. Er waren al zo'n honderd dode dieren en met het uur zag je meer zieke hennen.

Robert Jan Molenaar, pluimveedierenarts (GD)

“Bij de sectiezaal van GD kwamen leghennen binnen uit een koppel met plots verhoogde uitval. De vermoedelijke oorzaak was acute pasteurellosis. De indruk bestond dat deze dieren een zeer snelle en korte ziekte duur hadden voordat ze overleden. Je kunt AI dan niet uitsluiten, maar of het echt om een verdenking gaat hangt ook af van de klachten op het bedrijf. Op basis van zowel het stalbeeld, als de sectiebevindingen heeft de dierenarts in dit geval een melding gedaan.

Bij verhoogde uitval, maar als er geen verdenking van AI is, kan ik laagdrempelig onderzoek laten doen. We zetten dan labonderzoek in om een range van mogelijke ziektekiemen in beeld te brengen. In dit geval hielden we rekening met diverse bacteriële ziektekiemen. Als we dan voor de zekerheid ook AI willen uitsluiten, sturen we swabs naar WBVR in Lelystad voor PCR-onderzoek. Dit is een onderdeel van het early-warningsysteem (EWS). Dat dit mogelijk is, is een groot goed.

In dit geval bleek er dus wel sprake te zijn van AI. Ik had ook al swabs ingestuurd naar WBVR, maar de uitslag van de officiële monsters was veel sneller bekend. Als er een officiële verdenking is, regelt de NVWA dat er met spoed officiële (ambtelijke) monsters genomen worden op het bedrijf. De uitslag van die monsters is er dan veel sneller dan de swabs die we nemen in het kader van het EWS. In de tussentijd is het bedrijf officieel verdacht. Als we AI enkel willen uitsluiten in het kader van het EWS wordt er geen verdenking uitgesproken en hoeft het bedrijf ook niet op slot.”

Marcel Spierenburg, veterinaire coördinator specialistenteam bij het NVWA Incident- en Crisiscentrum (NVIC)

“Als er een verdenking van AI is, gaat bij mij de NVIC-pikettelefoon. Bij de meldkamer van de NVWA komt de melding binnen en dat wordt direct bij ons gemeld. Als coördinator beoordeel ik de melding en heb ik telefonisch overleg met de melder voor ik het NVWA-specialistenteam naar het verdachte bedrijf stuur. Het specialistenteam, bestaande uit een NVWA-dierenarts, een GD-dierenarts en de eigen bedrijfsdierenarts, beoordeelt de situatie in de stallen en neemt monsters af. Bij een verdenking is dat een vast aantal van twintig kippen per stal. De monsters worden via een vaste koerier naar WBVR in Lelystad gebracht; de uitslag is 6 tot 8 uur later bekend.

Als de uitslag bekend is, worden we wakker gebeld. We gaan meteen aan de slag en lichten de pluimveehouder en het specialistenteam in. Alle contractpartijen moeten op de hoogte zijn: collega-NVIC-teamleden, het ministerie van LNV, het vergassingsbedrijf, de leveranciers van persoonlijke beschermingsmiddelen en douche- en ontsmettingsunits en andere contractpartijen. Daarnaast nemen we contact op met de lokale overheden, RIVM-LCI en de GGD, omdat AI een zoönose is (ziekte die kan overgaan van dier op mens, red.).

Diezelfde ochtend na de positieve uitslag voeren we met ministerie van LNV het Departementaal Beleidsteamoverleg (DBT): welke consequenties heeft de besmetting voor het bedrijf en de omgeving? Wat mag wel en niet in het omliggende gebied? Dit is steeds meer maatwerk geworden. Eerder werden alle bedrijven in de 1-kilometerzone geruimd. Nu bekijken we dat per geval. Is er maar één bedrijf in de omgeving van het 3- of 10-kilometergebied? Dan beoordelen we of we het met strikte monitoring kunnen oplossen. Bij bedrijven in de Gelderse Vallei is daar geen discussie over; daar is het risico te groot.”

16:00 uur

De dierenarts doet sectie en belt met Robert Jan Molenaar (GD) voor overleg. Op basis van de puntbloedingen op het hart en de kliermaag denken ze onder andere aan AI als mogelijke oorzaak.

16:30 uur

De dierenarts besluit in overleg met de veehouder en GD dat vogelgriep niet uit te sluiten is; het koppel voldoet aan de meldingsnormen. De dierenarts neemt contact op met het landelijk dierziektelnummer van de NVWA en meldt een verdenking op vogelgriep.

Nancy Beerens, hoofd nationaal referentielaboratorium (NRL) voor aviaire influenza. Gevestigd te WBVR, Lelystad

“We horen de melding van de NVWA via een speciale pieper zodra het specialistenteam op pad gaat. Meestal is dat tegen het eind van de middag; dat betekent nachtwerk. We bellen direct terug om te checken om hoeveel monsters het gaat, wanneer ze komen en hoe ernstig het is. Ons team, dat 24 uur per dag en 7 dagen per week bereikbaar is, gaat dan met spoed naar Lelystad om testen uit te voeren. Eén iemand doet de registratie van de monsters, de analist doet de tests en de projectleider werkt de test op en geeft de uitslag in. Van tevoren maken we een schema waarbij iedereen een week krijgt toebedeeld; een soort piketdienst. Binnen 5 uur is de uitslag er al, de reistijd niet meegerekend. Bij een positieve uitslag bellen we de NVWA; zij ondernemen direct actie en de volgende dag wordt er geruimd.”

17:00 uur

De NVWA besluit op basis van de informatie van de dierenarts om een specialistenteam samen te stellen en benadert één van hun dierziektedeskundigen om dit te coördineren.

19:30 uur

Het specialistenteam komt aan op het bedrijf en parkeert de auto's aan de straat. Iedereen trekt wegwerperoveralls en overlaarzen aan en zet haarnetjes en mondkapjes op. Pas daarna betreedt het specialistenteam het bedrijfsterrein.

20:00 uur

Na een eerste kennismaking met de veehouder en een toelichting over het plan van aanpak wordt de situatie in de stal beoordeeld. Het specialistenteam maakt op basis van de waarnemingen van de eigen dierenarts en de dierenarts van GD een inschatting van de situatie. Deze wordt overlegd met het hoofdkantoor van de NVWA. Dit overleg leidt tot het besluit welke (en hoeveel) monsters er genomen moeten worden.

17:30 - 18:00 uur

De dierziektedeskundige van de NVWA neemt contact op met de veehouder, de dierenarts van het bedrijf en een pluimveedierenarts van GD om een bedrijfsbezoek te plannen.

22:00 uur

Na de monsternamen wordt de administratie gedaan en wordt de koerier alvast gebeld om het monstermateriaal zo snel mogelijk bij Wageningen Bioveterinary Research (WBVR) in Lelystad te krijgen.

23:00 uur

De koerier komt de monsters halen, waarna de veehouder krijgt uitgelegd wat de verdere gang van zaken is en wanneer hij een uitslag kan verwachten. Pas daarna verlaat het specialistenteam het bedrijf. De leden van het specialistenteam mogen tot de uitslag bekend is niet op andere bedrijven komen. Indien de uitslag positief is voor vogelgriep dan wordt deze termijn verlengd tot 24 uur. Gezien de hoge uitval worden de monsters direct getest. Er wordt altijd gestreefd om binnen 24 uur een uitslag te hebben, zodat het bedrijf in geval van een andere oorzaak dan vogelgriep maximaal 24 uur op slot zit.

Dr. Francisca Velkers, universitair docent faculteit Diergeneeskunde (Universiteit Utrecht)

“In opdracht van het ministerie doen we een paar weken na de uitbraak extra onderzoek. We gaan na op welke manier het virus is binnengekomen en praten over het klinische beeld: wat heb je gezien in de stal en wanneer? Is er rondom het moment van de besmetting iets bijzonders gebeurd? Hoe is de biosecurity op het bedrijf? Samen met de veehouder lopen we over het erf en rondom de besmette stal. Als we verbeterpunten zien, koppelen we dit meteen terug. Ook krijgt de veehouder de uitkomsten van de checklist en bedrijfsinspectie met het bijbehorende bedrijfsspecifieke advies op papier.

We kijken vanuit een onderzoeksperspectief naar de uitkomsten van meerdere bedrijven: wat kunnen we leren van de uitbraken? Hoe kan de besmetting snel worden opgemerkt en welke insleeroutes kunnen we uitsluiten en welke niet? Zijn er veel dezelfde risicofactoren aanwezig op de getroffen bedrijven? Dan nemen we dit mee in adviezen rondom specifieke maatregelen voor de gehele sector.

Tegenwoordig kom ik niet meer op elk getroffen bedrijf. Ik onderzoek alleen nog specifieke gevallen; we zien niet vaak vleeskuikenbedrijven of kalkoenhouderijen, dus daar kunnen we nog veel leren. Ook herhaaldelijk besmette bedrijven zijn interessant.

Vaak is de conclusie dat er geen directe oorzaak aan te wijzen is en dat de pluimveehouder zelf al hard zijn best heeft gedaan het virus buiten te houden. Dat is voor veel houders fijn om te horen. Er zijn altijd verbeterpunten, maar we zien niet één gemeenschappelijke oorzaak. Elk bedrijf is anders en daarom kunnen we andere pluimveebedrijven alleen maar algemene tips geven om risico's te beperken.”

EINDE**De volgende dag | 05:00 uur**

Uitslag is bekend: positief voor vogelgriep type H5. De uitslag wordt direct doorgegeven aan de dierziektedeskundige van de NVWA. Hij licht de veehouder en de leden van het specialistenteam in. De NVWA coördineert hierna de ruiming van het bedrijf en een screening van de bedrijven in de omgeving. Ook wordt de sector ingelicht.

Nazorg

Na afloop van de ruiming neemt de NVWA contact op met het bedrijf. Ook krijgt de pluimveehouder een vast contactpersoon bij de NVWA voor praktische zaken, maar ook voor eventuele klachten. ■